

המישפחה שאף אחד לא היה יכול לבטא אותו כמרויח — באג'אי.

ההבדל בין ספרדים ואשכנזים ליווה אותי כל הילדות. שתי המישפחות, האשכנזית והספרדית, היו מובהקות מהדרו הישן — האשכנזית — מיוזרה אירופית כמראה, כריכור ובמאכלים, ואותו דבר גם הספרדית. אופייני לשתיה המישפחות היה שהוקנות דיברו עברית לגמרי רצוצה. ובשתי המישפחות לא נראה שהתאמצו להשתלט על העברית. דיברו בעברית עילגת. וברוך כלל העדיפו את השפה האחרת — יידיש ולארינו.

כילד אני זוכר את המישפחה הספרדית כיותר נינוחה, יותר טובלנית. יותר חופשית, אם אפשר להגיד כך. המישפחה האשכנזית היתה עצבנית יותר, כופה. כילד היה לי מודר קבוע איתה מטיפים לי יותר מוסר. לא היה מיקרה אצל האשכנזים שלא שאלו אותי למה אני לא חובש כיפה. ואצל

כשהתפוצצה פרשת טויסה, אמרתי לעצמי שכראי לברוך את הרברים לגופם. בלי ריעות קדומות. אילו היה שמו רבינוביץ, היו מתייחסים למעשיו כפחות חומרה? אין לי שום טענות כלפי המוצא שלי.

● **ברעם:** אני נטול עדתיות. אין לי שום התייחסות עדתית לאנשים. אף פעם זה לא עלה על דעתי. יש לי חיבה מיוחדת לגוון העדתי שיש בארץ. ההבדלות שלי היא תמיד פוליטית. לעולם לא עדתית.

יש אגדה, אצלנו במישפחה, שפעם גולדה מאיר אמרה משהו נגד הפרעני קים בנכוחות אמה שלי. כשנודע לה שאמא ספרדית, היא התנצלה ואמרה: "לא התכוונתי לאנשים תרבותיים כמותך".

אני לא יודע אם זה בגלל העלבון שגולדה העליבה את אמא, אבל כולנו בכית לא סכלנו אותה.

● **כיריעו:** הריב הזה של אשכנז

מרקוס בין הוריו והדודות הולכת לפי האם, עדה — לפי האב

וים וספרדים מצחיק אותי. אין לי הדי רהות מיוחדת. אני לא יכול להיות אני טיפוס אשכנזי או אשכנזי ספרדי. אני לועז למריכה הוון. אצל ילדי, ההודות עם מישפחת תג'ר מאוד גדולה. הם שומרים עם הרבה סיפורים בבית על המישפחה הספרדית ועל מישפחות ספרדיות אחרות שהיו מחוברות אליה.

● **הרמב"ם:** אני מודה עם שני הדי צדדים. אני בכלל לא מכירה את העניין הזה, מיוחד או אשכנזי, מהבית. קיבלתי במקביל את השפעת שני הצדדים. מעולם לא הפריע לי בחיים שאני בתהעורבת. אדרבא, הייתי אפילו מתגאה בכך. בעיר שלי הייקים, תמיד אמרתי שאני חצי תימניה.

אני מגדירה את עצמי כחצי-חצי. חצי תימניה, חצי אשכנזיה. החצי התימני שבו הוא ההוואיג' של החיים. ● **הנגבי:** הנטיה הטיבעית שלי הנרכה. בחלוקה גסה, הנטיה שלי הי ריגשית והרציונאלית היא לצד הספי צדדים.

אם אני צריך להגדיר את עצמי, אני יהודי מעורב, מתבולל. יהודי שמתבונן לל כסוציאליזם. ככל שהתבוננתי, העירוב הזה היה אצלי יותר הרמוני. ועם השנים, פחות ופחות מעורר בעיות. ● **בנבנישתי:** ההודות שלי היא עם החלק הספרדי, והיא כהא מרצוני ומיומתי. היא ענתה לי על צרכים.

אני היסטוריון. אני שייך לשכט הי ספרדי. אהבתי את הארצות שמיש פחתי הספרדית באה מהם — ספרד, יוון וישראל. היה לי, כנראה, צורך להוזהות עם הצד הספרדי.

אני מגדיר את עצמי כחצי ים תימני. אני זוכר שבנחל הייתי גאה שבמסעות ידעתי לשיר את כל הפיר טים של בית-הכנסת הספרדי בעלפיה. גרלתי בתקופה שבה שללו את הגלות, את היידיש, אך לא את הארינו. ● **ארליבמן:** אני מודה עם שני הצדדים.

מהצד של אמא יש לי החום המיש פחתי, בצורה שאני מקיימת אותה. ויש לי הודות עם אמא בדרך-החיים, ההתנהגות, ההשכלה והסיגנון. השילוב

הזה של הוריי הביא לנו, הילדים, הרבה מוטיבציה ללמוד ולהתקדם. אני זוכר דבר אחד בפירוט. אני אוהבת את השם האשכנזי שלי. ואולי זה בעצם רצון להזהרות. אני אוהבת את הצליל האשכנזי. את העניין האשכנזי. הגורם הרומינאנטי אצלי הוא האשכנזי. נוי.

אני רומה לאבי, אומנם לא במראה החיצוני שלי. יש לי מראה מיוחד, אני שחורה כמו אמא. כסיכומו של דבר, אני די מרוצה מה עירוב הזה. חוות ספרדית, שם אשכנזי. אני אוהבת את השילוב הזה שבי.

מי לובש את המינסים בבית האשכנזי?

● **מרקוס:** ככל הקשור לשילטון הגבר או האשה בבית, קשה לי לזכור. מגיל צעיר לא הייתי בבית וכמיסגרת מישפחתית.

● **ברעם:** אמא תמיד אמרה שהי אידילא הוא אשה ספרדית ובעל אשכנזי. אשה ספרדית לא רוחפת, ויש לה טאקט. ובעל אשכנזי פירושו לא אלים ולא שתלטן.

אני חושב שהמישפט הזה היה מופי גם אצלי. אפילו היום יש לי התחושה הריגשית שאשה ספרדית עדיפה כאידי שוה מקום. זה עניין לגמרי ריגשי, ולא רציונאלי.

● **כיריעו:** היחס של הספרדי לאשה הוא יחס של כבוד והערכה. הספרדי הטיהר נתון לאשה חופש, עם גבולות מסויימים. שתישאר בבית, ושלא תתערב בעסקים. אצל הספרדי הפתיחות לאשה הרבה יותר גדולה. האשכנזי תמיד הולך קדימה והאשה אחריו. הספרדי מהדרו הישן ילך תמיד אנגיה עם אשתו. הוא גאה בה.

אצל החלוצים, אחר-כך, המסר היה שיוויון. אבל אני חושב שהתפתחו בעניין הזה מצוקות מופנמות. אני חושב שהיום הילדים בלפי האשה אצל האשכנזי הוא יותר עניין של אידילאולוגיה להתהדר בה. הספרדי מעולם לא התהדר בליברליזם, הוא היה פשוט יותר ליברלי.

הנשים הספרדיות, לדעתי, יותר יפות מהאשכנזיות. ● **הרמב"ם:** אבא שלי יותר ליברלי ויותר פתוח. למשל, מאבא של בעלי לשעבר, שהוא ספרדי. אבא נתן לאמא לעשות מה שהיא רוצה. והיא, כאשה ספרדית, פינקה אותו.

אני יכולה לומר שאבא שלי התנהג לאמא שלי אחרת מאשר אבא של בעלי לאשתו.

● **הנגבי:** כשאני מביט במישפחתי חות שבחן גדלתי. אין שום יסוד להנחה המקובלת שהאשה הספרדית יותר מדר כאת מאשר האשה האשכנזיה. אבל מהנסיון שלי, מעמדה של האשה הספרדית בבית ובמישפחה הוא יותר איתן ויותר מכובד מאשר במישפחה האשכנזית. נזית.

אני מדבר על המישפחות מהדרו הישן. גם פה וגם פה האשה יושבת בית. גם פה וגם פה האשה אינה מועמדת ללימודים ולהשכלה. ● **בנבנישתי:** אני זוכר את אמא ואת אבא תמיד עובדים. אבל את גישת הספרדים לנשים ראיתי בבית הדודים הספרדיים. כל הודות ישבו בבית, בשלו, גידלו את הילדים. נשים חזקות, שולטות בבית, וזה תלוי באופי האשה.

החברה המיוחדת מאפשרת או מתירה לאשה, שהיא בעלת אופי חזק, להיות רומינאנטית בבית.

אבל אני זוכר שתמיד אבא היה הולך לעשות שוק. גם היום, כשהוא כבר בן 91, הוא ממשיך ללכת לשוק. הגימוק שלו הוא שבשר ודגים זה יותר מדי צדני מכדי שונשים תקנינה לבר.

● **ארליבמן:** קשה לי להגדיר את העניין הזה של שילטון האשה או הגבר בבית. היחס בין הוריי הרדיים. כולם עובדים מחוץ לבית ובבית. אמא מבשלת, ואבא עוזר בנקיון-הבית. העבודה מתחלקת בין שניהם. ובנינו הילדים.

רדיהבריאות של ברית-המועצות. דוגמה טובה למדינת ישראל.

לפענח מיכתבים

ר יושומים רפואיים כארץ פגומים גם מהסיבה הבאה:

כאשר חולה במחלקה מת, מייד נסגרות דלתות חדרו של מנהל-המחלקה או סגנו, והצוות הבכיר של המחלקה, מתיישב על גליון החולה. מנכסים שיר נייים, תיקונים בכל עמודי מה לך הטיפול כדי להראות שהי טיפול היה נכון, האבחנות היו בזמן, הבדיקות נעשו כהלכה.

מפעם לפעם מומינים לחדר רופא צעיר שהשתתף ככתבת גליון החולה ומכתבים לו את השינויים שעליו להכניס בכתב-ידו.

● הרופאים בכל החוליות של מערכת הבריאות אינם מקבלים אינפורמציה נכונה על מהלך מחלתו של החולה ועל הטיפול שהוא מקבל. בדרך כלל המיכתבים המתקבלים בבית החולים מהרופא המטפל, אם לא נורקים מייד לפח — לכל היותר הם מצורפים באופן פורמאלי לגליונו של החולה, בלא להתעניין בהם.

לפעמים נאלצים בכל זאת לקרוא את המיכתבים הללו. כל הצוות הרפואי מתיישב סביב השולחן ומנסה לפענח מיכתב. לעיתים קרובות שומעים: "למה הוא התכוון פה, כאשר כתב את המישפט הזה?" או "מהי משמעות המילה הזאת?". "תרגום" המיכתב גוול זמן רב מהרופאים, ולא תמיד מצליחים לפרש את כל תוכנו.

● בדיקות המעבדות שנעשות מחוץ לכתלי בית-החולים לא מתקבי לות נבית-החולים מאותה הסיבה ומתבצעות שנית — דבר שעולה כפליים, דורש זמן נוסף, ומעכב אבחנה וטיפול.

● החולים, המקבלים מיכתב תבי-שחרור, לא יודעים לקרוא אותם, לא מקבלים בזמן את הטיפול הנכון שהומלץ להם, מבזבזים זמן רב כדי למצוא מישהו היכול "לתרגם" את הוראות-הטיפול שעליהם לקבל עם שחרורם מבית-החולים.

● בבית-החולים עצמו, כתוצאה מזה שרופא כותב הוראות-טיפול לאחות כפי שתרגול משרבט בגללו, הרבה טיפולים לא מתבצעים בצורה הנכון, אם בכלל, או מתבצעים בצורה מוטעית. כתוצאה מכך שהאחות המרווחות על שינויים המתרחשים בחולה, כותבת גם היא ככתב-חרטומים, לעיתים קרובות לא נעשות אבחנות בזמן ולא מתגלה מייד החמרה במצב החולה.

● לעיתים יש טעויות במינון התרופה. ולא רק במינון — אלא גם בסוג התרופה.

החולים מקבלים תרופה אחרת לגמרי או מינון אחר לגמרי — דבר היכול לגרום נזק רב. למשל, חולה אחת קיבלה במשך חודש חרצי מינון של הידרוקורטיזון גדול חצי ארבעה, מפני שרופא כתב בהוראה לאחות לכוור אחד כפול 4" וכל הצוות לא שם לב, ודא ידע שיטנם כדורים של 20 מיליגרים ושל 5 מיליגרים.

● במקום בדרך של 5 מיליגרים קיבלה החולה בדרך של 20 מיליגרים, וכתוצאה מהמינון המוגזם הזה נפגעו המעייים ונאלצו לברות לה את המעייים.

כתביד סכיזופרני

באתי כאן דוגמות אחדות של רישומים רפואיים מכל שלבי הטיפול בחולה (ראה עמודים 16-17). עלי להדגיש שלא בחרתי כי מיוחד במיטמכים אלה, אלא החלטתי לקחת אותם כפי שהם, וכל אחד מהמיטמכים הוא טיפוסי לכל חוליה רפואית, ולא מהווה יוצא-דופן.

איזה מין טיפול יכול לקבל אדם בעזרת הרישומים האלה? איזו יעילות בעבורה יכול להיות כאשר צריכים לקרוא את אותם רישומים? איזה שגיאות נוראיות יכולות לקרות כתוצאה מהם?

כדוגמה להשוואה הצגתי שני מיטמכים רפואיים שנלקחו מגליון רפואי בחו"ל. הם לא נלקחו ממאמרים, אלא מגליון רגיל, כפי שמתנהל בכל בית-חולים בגרמניה ובאנגליה.

לא צריכים להיות גרסוףג כדי לקבוע אבחנה קשה לכל הגוף הרפואי בארץ מקריאת רישומים אלה. רישומים אלה הם כתב-יד של מערכת הבריאות בארץ. כתב-יד זה מאפשר להבחין במחלה סכיזופרנית של מערכת הבריאות כולה; פיצול-אישיות, פיזור-המשבחה, אייכולת להתרכז במטרה — שהיא היא טיפול בחולה.

כדי לשנות את המצב יש לטפל בצורה דחופה ויעילה במחלה. הטיפול אינו דורש זמן אלא רק שינויים מינהליים ומהפך בהלך המחשבה.

מבחינה מחשבתית יש להשיג בדרך הסברה, חינוך ולימוד הצוותות הרפר איים הקיימים בבתי-חולים וסטודנטים לרפואה ובבתי-ספר סיעודיים. ואלה הם המהלכים הארמיניסטר-טיביים המומלצים:

● לעבור להדפסה של כל המיטמכים הרפואיים. לצורך

מבקש-אישור פייגין (1971) דוגמה טובה למדינת ישראל

זה יש להקציב לכל יחידה רפואית מזבירה רפואית שת-נהל את הרפסת הגליונות והי מיטמכים.

● להנהיג ביקורת קפדנית על ניהול המיטמכים בתוך בתי-החולים ובתוך המרפאות על-ידי הנהלת בית-החולים ומישרד-הבריאות.

● המיטמכים המודפסים צריכים לצאת ביחד עם החולה ביום יציאתו מבית-החולים.

● אני פונה לחולים וממליץ להם לא לקבל מיטמכים מרופא באופן שהוא מקבל אותם היום, ולא רק בגלל צורת הכתיבה, שהיא לשעצמה מעליבה, אלא כדי שהחולה יוכל לקבל טיפול טוב יותר, יעיל יותר, זול יותר ובריא יותר.